

פרק בני העיר

מתניתין:

בני העיר שמכרו¹ את רחובה של עיר — לוקחין בדמיו בית הכנסת².

אבל לא יקחו בדמיו דבר חול, מפני שמעלין בקודש — ואין מורידין [עין ברש"י שהביא מקור הך כללא מתוספתא].

וברחובה של עיר יש קדושה, לפי

שמתפללין בו בתעניות ובמעמדות³ [שכנגד כל משמר מכ"ד משמרות שהיה עולה לירושלים להקריב קרבנות, היו כ"ד מעמדות בערי ישראל. ובזמן שהמשמר היה מקריב הקרבן, היו מתפללין על קרבן אחיהן שיתקבל ברצון, ומתענין וקוראין בתורה. כדאיתא במס' תענית כ"ו ע"א. עיי"ש].

ואם מכרו בית הכנסת⁴ — לוקחין בדמיו תיבה [ארון הקדש]⁵, שקדושה היא יותר

וכתב, דהתם מיירי ששבחו במילי דעלמא, ובהא — אפילו סיפר מעט — חיישינן שיבא לידי גנותו. אבל הכא מיירי ששבחו במילי דשמיא, בחכמתו ובצדקתו, ובהא לא חיישינן, דמצוה היא לספר בשבח הצדיקים, והך מצוה — מגנא ומצלא עליה, שלא יבוא לידי גנותו. עיי"ש.

והיעב"ץ כתב, דקאמר דשרי לשבוחיה אפילו בפניו, והיינו מקצת שבחו [כדאיתא בעירובין י"ח ע"ב]. ומאן דשבחיה, הרי הוא גורם שיקנאו בו אחרים, וילכו בדרכיו, והרי שם שמים מתאהב על ידו. לפיכך — ינוחו לו ברכות על ראשו.

1. כתב הרשב"א דלאו דווקא נקט לשון "מכרו", דאפילו לכתחילה מותר למכור קדושה קלה, ע"מ לקנות בדמיה קדושה חמורה. עיי"ש [והריטב"א כתב דהאי דנקט לשון דיעבד — קמ"ל דדווקא לעלווי בקדושה מותר. עיי"ש].

2. הקשה רבינו אפרים [הובא בראשונים], דמרישא דמתניתין משמע, דדווקא לעלווי שרי, הא בשוין — אסור. ומסיפא משמע, דדווקא להוריד בקדושה אסור, הא בשוין — מותר! ? ותירץ בעל המאור, דברישא מיירי בדבר שאינו עומד בקדושתו כשמוכרו, כגון שמוכר של רבים ליחיד, דהתם בעינין עילוי דווקא. אבל בדבר שעומד בקדושתו, דהיינו, כגון שמוכר את

של רבים לרבים — לא בעינין עילוי, ואפילו בשוין — שרי. וע"ע בראשונים מה שכתבו בזה. והכ"מ כתב [פי"א מהל' תפילה, הל' י"ד] בדעת הרמב"ם, דבשוין — אסור. והתוי"ט פליג עליה, והביא דמלשון הרמב"ם בהל' י"ז משמע דשרי בשוין, אלא דעדיף להעלות בקדושה. עיי"ש.

ועיי' בשפת אמת שהביא, דבספר ראשון לציון כתב, דדווקא היכא דאין להם ביהכנס"ס — שרי למכור ישן כדי לבנות חדש.

3. כך כתב רש"י. ותוס' כתבו, דלא גרסינן "ובמעמדות", שגבי מעמדות לא מצינו שהיו ברחוב, אלא שהיו הולכין לבית הכנסת. וכ"כ הריטב"א, דהיו מתפללין בירושלים ובביהכנס"ס. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב: "שמתפללין בו [ברחוב] בתעניות ובמעמדות, מפני שהקיבוץ רב, ואין בתי כנסיות מכילין אותן".

והיעב"ץ כתב, דאיכא למימר, דכוונת רש"י למעמדות שעושין למת, ואומרינן ברכת רחבה, כדאיתא לעיל [כ"ג ע"ב].

4. כתב הריטב"א, דהיינו דווקא כשאין צריכין לו יותר, כגון שבנו כבר בית כנסת אחר, דאז אין חשש דפשיעותא.

5. עיי' באגרות משה [או"ח ח"א סי' כ"ח].